

KAREL POLÁČEK

**MICHELUP
A
MOTOCYKL**

Karel Poláček

Novinář, představitel meziválečné humoristické a satirické prózy, se narodil českožidovské živnostenské rodině. V Rychnově nad Kněžnou začal studovat gymnázium, které dokončil v Praze. Poté pracoval jako úředník. V roce 1914 narukoval do války, na srbské frontě se dostal do zajetí.

Po válce začal v roce 1920 publikovat do periodik Nebojsa a Tribuna. Náležel k okruhu autorů kolem Lidových novin. Vedle bratrů Čapků se přátelil s F. Peroutkou. Od roku 1922 byl redaktorem Lidových novin, Tribuny a Českého slova. V letech 1927 – 1930 řídil humoristický čtrnáctideník Dobrý den.

S Karlem Čapkem se uvedli jako autoři nově zavedeného sloupku. Po Mnichovu poslal Karel Poláček svoji jedinou dceru do Velké Británie, sám však nestihl včas odejít. Z Lidových novin byl z rasových důvodů propuštěn a nesměl publikovat.

V roce 1943 se přihlásil dobrovolně do transportu do Terezína, když do něho byla zařazena jeho životní družka.

Karel Poláček zahynul v koncentračním táboře o rok později.

Michelup a motocykl

S osobitým humorem líčí autor životní styl a názory typického maloměšťáka, drobného tvora držícího se opatrně při zemi, bez ambicí - člověka posedlého sháněním nejrůznějších výhod, samolibého a přesvědčeného o vlastní úctyhodnosti. Trampoty účetního Michelupa začnou výhodnou koupí laciného motocyklu, který svého vlastníka přivede do dluhů, rodinných nesvárů a konfliktů s policií, než zase havárie uvede věci do starého pořádku. Poláčkovi se tu podařilo mistrně vystihnout sterilní tvář maloměšťáctví s jeho tupou prázdnotou a proto je jeho kniha i po letech stále aktuální.

Karel Poláček

Michelup a motocykl

2015

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© INDEART, 2015

www.indeart.cz

978-80-7519-049-9 (PDF)

1.

Robert Michelup byl v Americe, ale ona Amerika jevila se mu jako vysoké dřevěné stavení, rozdělené přepážkami na množství malých komůrek. Účetní Michelup obdržel v Americe dva krajíce chleba s máslem úplně zdarma. Snědl je s chutí, tu však pozoruje, že zástup mladých mužů běží někam s aluminiovou miskou pro kávu, Michelup se připojil k zástupu, hrozně zatoužil po vřelé kávě. Běží po chodbě, vyptává se mladých mužů, kde je pojízdná kuchyně, která rozdílí kávu, běží divoce, ale vždycky narazí na dřevěnou přepážku. Dřevěná budova se hroutí, Amerika se rozplývá a účetní Michelup cítí, že se probouzí. Avšak chce lživě zadržeti sen a ještě v polospánku šeptá: „Jen co dostanu kávu, pak se mohu probudit...“ Potom zamlaskal a otevřel oči.

V slunečním paprsku kmitala se zrnečka prachu, zlostná vosa, žalostně bzučíc, otloukala si hlavu o okenní tabuli. Jaro se dralo do dusné ložnice, jaro útočilo na zdi města, i zdálo se, že také temné a zasmušilé domy města Karlína se rozjasnily. Z věže blízkého kostela vyzvánějí zvony, z dálky neurčitě a bodře zvoní pouliční dráha a nějak obzvláště jasně je slyšet klepání ženských podpatků o dláždění. Účetní se protahuje na svém loži a shovívavě se usmívá pošetilému snu. Nikdo by nevěřil, jaké výstřednosti se mohou zdát dvačtyřicetiletému a vážnému člověku. Těší se, jak rozveselí svou manželku, až jí bude při obědě vypravovat, co se mu zdálo. Jenomže je svízelné vypravovat obsah snového příběhu. Má mnoho děje a není v něm rozumný pořádek. Avšak manželka se neusmívá žádnému snu. Jako každá řádná žena věří ve sny a znamení. Zamyslí se a počne si lámat hlavu, neobsahuje-li zmatený sen nějakou věštbu. Nechystá snad závistivý osud nějaké úklady její rodině? „Raději jí nic neřeknu,“ umiňuje si účetní, „ona si pak dělá myšlenky.“

Bilo deset hodin a Michelup se pokáral, že tak dlouho leží v posteli. Řvavě zazíval a vklouzl do pantoflí. Bylo mu příjemně u vědomí, že dnes je neděle a že není třeba spěchat. Dnes jsou staženy závěsy u amerického nábytku v jeho kanceláři, nezvoní telefon a není slyšet, jak pod podlahou temně hlučí tiskařské

stroje. V neděli sedí ve vratech tiskárny nahluchlý domovník, čte noviny a vedle něho leží šedý vlčák a vyplazuje jazyk.

Účetní vstal a přistoupil k oknu. Pod okny jeho příbytku rozkládal se chudobný, souměrně rozdělený park. Trávník se nesměle zelenal a forsytie nasazovaly žluté květy. Po záhonech dováděli dva psi. Objevil se muž ve stejnokroji hlídače parku: rozzlobil se, zahulákal a zamával holí nad hlavou. Psi se polekali a prchli před hlídačem, jemuž je poddána městská příroda.

Paní Michelupová uslyšela, že manžel vstal, a nařídila své dceři: „Skoč tatínkovi pro noviny.“ Děvče vyletělo ze dveří. Jeho hubený obličejíček i nosík, stříknutý pihami, vyjadřují dychtivost po pohybu. Matka ji nutí, aby pomáhala v kuchyni. Nudná a strastiplná práce! V kuchyni není místa pro dobrodružství. Matka má ostrý hlas a nic jí neujde. A v ložnici jsou rozválené postele, a než se uklidí, možno si vymyslet zajímavou hru. Stůl se pokryje prostěradlem a tak se změní v stan. Pod stanem se sedí s koleny pod bradou a zpívají se táborové písně. Potom se popere se služebnou, která přichází, aby ustlala postele, bere prostěradlo a ruší stan. Matka vždycky najímá služby z německé krajiny, protože počítá s tím, že se děti od ní naučí německy a tím se ušetří honorář učiteli. Máňa vynakládá veškeré úsilí nato, aby služku naučila česky. Avšak děvče z Kašperských Hor si nic nepamatuje a všemu se hloupě hihňá. A pořád si prozpěvuje: „Vaterland, deine Kinder weinen...“ Vždycky večer píše domů psaní a Máňa jí plivne do inkoustu.

Máňa jde pro noviny, ale nikoli jako jiní lidé, to by nebylo zajímavé. Skáče po jedné noze a vždycky po pátém schodu přestoupí z levé nohy na pravou. V každém poschodí nutno zastavit před zrcadlem. Máňa spatří svůj obraz a počne se pitvořit. V tom okamžiku se změní v učitelku, která říká: „Zuby jsou nejkrásnější ozdoba úst.“ Slovo „úúúst“ protáhne a vycení chrup. Mnoho prožije Máňa, než zazvoní u dveří pana Kafky, s kterým její otec společně si předplácí denní list.

Z jídelny ozývá se mručení. Účetní Michelup rozeznává slova: „Semeník spodní jest jednopouzdrý a nese vajíčka na dvou nástěnných semenících, skládá se

tedy ze dvou plodolistů... ze dvou plodolistů... skládá se tedy ze dvou plodolistů, což poznáváme též podle toho, že čnělka... že čnělka jest vidličnatě rozdělena..."

Účetní potichu otevřel dveře a uviděl bledého hochu s brýlemi na nose. Chlapec sedí ohnut nad knihou a mechanicky se klátí. Zpozoroval svého otce i vstal, políbil mu ruku a zpěvavě přál dobrého jitra.

Michelup mu pohladil hlavu a otázal se: „Učíš se, Jiříčku? To je dobře, chválím tě, hochu. Copak se to učíš?“

„Přírod'ák, tatínku,“ odvětil student, „zítra máme přírod'ák a já budu tasenej.“

Otec se zaškaredil: „Přírod'ák! Přírod'ák! Tasenej!“ reptal, „kolikrát jsem ti přikazoval, aby ses nevyjadřoval neuctivě o vyučování. Jak se to říká?“

„Prosím, tatínku, zítra máme přírodopis a já budu vyvolán,“ opravil poslušně chlapec.

„Tak se to patří. Vzdělaný člověk má se vyjadřovat podle pravidel. Proto jsem tě dal studovat, abych měl z tebe radost. Vzdělaného člověka poznáš, jakmile ústa otevře. Tak je to... O jmění můžeš přijít, ale vědomosti ti nikdo nevezme..."

Účetnímu se zachtělo tlachati. Nemá nic na práci a je dlouho do oběda.

„Když jsem já byl v tercii,“ vypravoval, „tak jsme měli na přírod'ák... totiž na přírodopis, kantora Korna... pana profesora Korna. Tomu jsme říkali ‚starej Kořen‘... To byl takový podivín. Když někoho táhnul... když někoho vyvolal, tak chtěl, aby se vypravovalo rychle, bez rozmyšlení. Tak vyvolaný žák něco rychle drmolil, profesor neposlouchal a napsal mu dobrou známku. Hlavní věc byla rychlost. Proto jsme se na přírod'ák... totiž na přírodopis, nikdy nepřipravovali..."

Chlapec se usmíval a se zájmem naslouchal.

„Vypravuj, tatínku,“ žebronil, „co jste ještě prováděli kantorům.“

Tvář otcova rázem zvažněla. Zaškaredil se a pravil: „Ne abys... aby sis bral z toho příklad, co jsem ti vypravoval... Já jenom pro příklad, rozumíš? My jsme vždycky své učitele ctili, to nebylo jako dnes... Raději se uč, abych neslyšel na tebe stížnosti..."

Michelup se zdvihl a odešel do koupelny. A v jídelně se opět ozývá: „Semeník jest jednopouzdrý a nese vajíčka na dvou nástěnných semenících...“

„Hodný hoch...“, mručí Michelup s uspokojením, „něco mu musím koupit. Ale co? Však já už na něco příležitostného a levného přijdu.“

Z koupelny proniká crkot tekoucí vody. Účetní prohlíží v zrcadle svůj obličej. Zjišťuje, že na tváři zhoustla síť fialových žilek. Váčky pod očima naběhly, rysy zhrubly.

S povzdechem si říká, že stárne... Otevřel ústa a rozveselil se. V ústech svítí dva zlaté zuby. Účetní přimhouřil oko a kochá se leskem zlata. Usmíval se poťouchle, když si vzpomněl, že lékař pracoval na zlatých zubech oddaně a pečlivě a netušil, že ošetřuje pacienta na účet nemocenské pokladny, pracoval svižně a bodře a obveseloval pacienta svými šprýmy. Teprve když bylo dílo skončeno, představil se účetní jako pacient nemocenské pokladny. Lékař se zasmušil a jeho slova byla strohá a úřední. Účetní si musí zaplatit materiál, jinak by lékař přišel ke škodě. Nato pacient odpověděl, že si beze všeho připlatí. Malý člověk musí užívat lsti, jinak by byl ustavičně utiskován.

Účetní se dal do zpěvu. „Je-li vůle Tvá, bych nevrátil se víc, ochraň mně milku mou, s níž duše má se pojí, ochraň ji horstva duch. Zdař Bůh! Zdař Bůh!“ Studující si zacpal uši a drmolí: „Pod pětistým kalichem jest ještě kalíšek, jehož pět kopinatých lístků se střídá s lístky kališními...“ Michelup si vypočítal, že musí sedmkrát zazpívat hornickou píseň, než jeho tvář bude dokonale namydlena. Pak si připravil holicí strojek.

Vyšel z koupelny se svěžím pocitem a hladil si namodralou bradu. Chlapec se klaní jako pravověrný žid, hledí na strop a ševelí rty. Otec se u něho zastavil a děl: „Desetkrát jsem se oholil jedním želízkem. Vypočítej mi, studente, kolik bych za tu dobu musel zaplatit holičovi? Ano, kamaráde, to je vyšší matematika...“

2.

Když služka přinese na stůl polévku, tehdy jako by vztyčený prst neviditelné ruky velel ticho. Nedělní oběd u Michelupů je jako smírná oběť bohům domácího krbu: pára, která stoupá z hrnců, lahodí lárům, kteří s blahovolným úsměvem shlížejí na rodinnou pospolitost.

V čelo stolu usadili babičku, vysokou, zlou a svéhlavou stařenu. Projevuje neobyčejnou žravost. Její černé, jedovaté oči závistivě odhadují porce, které paní Michelupová klade na talíř ostatním členům rodiny. Zejména soupeřsky měří Máňu, neboť se jí zdá, že děvčátko příliš rychle jí, je zmítána obavou, že na ni nic nezbude.

Michelup si babičky vážil jako odkazu po předcích, neboť vše, co mělo pečeť minulosti, účetního dojímalo a povznášelo. Vážil si jí, jako si malý člověk cení starobylé, červotočem prolezlé skříně, jejíž křídla se otvírají s krákoravým kvílením.

Babička žila zpočátku s rodinou ve společné domácnosti. Avšak naplňovala příbytek nářkem, že nemá klidu a že ji schválně chtějí utýrat hlukem. Najali jí v domě světlici, a babička žehrala na samotu. Chtěli se jí zbavit, to je jasné. Kdyby se jí něco stalo, nebude nikoho, kdo by jí podal vody. Ve slabomyslné duši doutnala urážka jako uhlík pod sazemi. Stařena se tetelí rozkoší při vzpomínkách, kolikrát byla v tomto domě uražena. Vyhrožuje, že odejde do chudobince, tam si najde koutek, ve kterém tiše zemře, proklínajíc nevděčné potomstvo.

Pro sekundána Jiřího je společný oběd utrpením. Brejlatý chlapec se neodvažuje zdvihnout oči. Vedle něho sedí babička. Studentovi se hnusí její veliké uši jako z vydělané jirchy, a když stařena pohybuje čelistmi, tu jí pod bradou skáče ohryzek jako tkalcovský člunek. Naproti sedí Máňa, která čeká na pohled svého bratra, aby zkroutila obličej do směšné grimasy. Student ví, že by se neudržel smíchy, a to by bylo hrozné. Otec nepřipustí, aby byl obřad oběda svévolně porušen.

Michelup pohlíží s rozjasněným obličejem na svou manželku. Líbí se mu její účes, rozdělený uprostřed rovnou cestičkou. Má rád její hnědé, dobrácké oči, kulatou bradu a měkká, chutná ústa. Je do ní zamilován, jako když ji spatřil poprvé. Dojat říká si v duchu: „Mám hodnou a chytrou ženu. A hezkou ženu, budiž jméno boží pochváleno!“

S chutí ohlodává kost a brada se mu leskne tukem. Manželka praví, že schválně vstala časně ráno, aby v tržnici získala levnou husu. Zvěstovala: „Mladá husa, a bude mít dva žejdlíky sádla. To by nikdo nevěřil.“

Účetní přikývl pochvalně hlavou, ale babička se zatetelila urážkou. Zaskřípala: „Se mnou se nikdo neporadí. Jenom peníze se vyhazují!“ Je v pokušení odejít okamžitě od stolu, kde si jí neváží, ale příliš se třese na moučník.

Při obědě posluhuje děvče z Kašperských Hor. Paní Michelupová ji provází očima, když odchází s prázdnými příbory. Když děvče zavřelo dveře, pronesla: „Jak ztloustla! Je jako měch. Musím ji dát pryč.“

V Michelupově rodině je přísný zákon, že na talíři nesmí zůstat zbytek jídla. Služce náleží, aby dojídala zbytky. Tím se tak vykrmí, že ztratí pohyblivost a upadne do strnulé lenosti. Nato se vypoví z domu, odjede do Kašperských Hor a pošle za sebe do služby vychrtlou sestru. Ta zůstane u Michelupů tak dlouho, až se vykrmí a je nehybná jako zakuklená ponrava.

Michelup přisvědčil: „Má sádlem zalité oči. Nejvyšší čas, aby byla z domu.“

Babička zachrochtala: „Služkám se nemá dávat tolik jíst. Zbujní a potom kradou. Já to vždycky říkám, ale to se ví, v tomto domě nikdo nedá na má slova.“

Lačně dojedla dort, a protože se jí zdá, že Máňa dostala větší porci moučníku, urazila se, odstrčila talířek a zdvihla se od stolu.

„V tomto domě,“ zavřeštěla, „jsem odstrkována a ponižována.“ Přiložila k očím kapesník: „Mám já to stáří! Jakých časů jsem se dočkala!“ Tragicky se zapotácela a děvče z Kašperských Hor přiskočilo, podepřelo kolísající stařenu a odvedlo ji do její světnice.

Oběd skončil. Účetní se chopil novin a odebral se do ložnice. Student usedl nad přírodopisnou učebnicí a Máňa přemítá. Má mamince ukrást z hrnečku peníz a koupit za to čemeřici? Kýchacím práškem by posypala babičce kapesník. Zábava by to byla, což o to. Musí se to uvážit.

Michelup se odebral do ložnice, rozložil se na pohovce a chopil se novin s oním zasmušilým, ironickým pohledem, který praví: „Podívám se, jaké špatnosti provedl dnes tento svět.“ Četba novin působí účetnímu jakýsi sladký, trochu zlomyslný pocit, Michelup se povznáší, neboť noviny mu dokazují, že je řádný, prozíravý a vzdálen lehkomyšlnosti. Nikdy se omylem nenapije žiraviny a je vyloučeno, aby ze msty zapálil stoh.

Pro něho byl denní list seznamem hříchů, nepravostí, lehkomyšlných kousků a zvláštních nedorozumění. Bylo to křivé zrcadlo, které ukazovalo jen vady a nedostatky světa. Aby tak k Michelupovi přišel losový podvodník a chtěl ho napálit! Žádná síla by nepřinutila účetního, aby vraždil ze žárlivosti. Dumal: „Hle, také já platím na kriminál, ale nikdy ho neužiju.“ Malý člověk cítil nedůvěru ke konferencím státníků.

Mnoho se mluví a konce to nemá. Onehdy Mussolini pronesl řeč ke studentům. Jednou rukou mával knihou a v druhé třímal karabinu. Uvidíme, co z toho vzejde. Kdyby měl účetní tu možnost, přistoupil by k italskému premiérovi a důrazně by promluvil. „Pane,“ řekl by mu, „málo-li béd a hoře jste uvalili na lidstvo? Pane, chovejte se skromně, my, malí lidé, nebudeme se na to pořád dívat, mlčet a platit.“ V republice Nikaragua bylo zemětřesení a zahynulo tisíce lidí. Je přirozené, že v zemi, která nese takové výstřední jméno, hynou tisíce lidí. Účetní příliš nevěří v Nikaraguu, není v okruhu jeho představ. Lhostejně přihlíží k tomu, že tam tisíce lidí zahynulo. Naproti tomu ho dojala zpráva, že zesnul po dlouhé trapné nemoci jistý Ferdinand Svoboda, prokurista závodu, který prodává potřeby pro lékaře. Podívejme se! Michelup ho dobře znal. Byl dojat a poslal za zesnulým dobrá slova.

Výbuch petrolejových nádrží v Argentině. Účetní zazíval. Bouře a zátopy na Slovensku. Oheň z neopatrnosti. Neznámý cizinec zemřel ve Znojmě. Vlakoví

lupiči zatčeni. V pondělí večer, když se vrátil úředník Vilém Reilich z kanceláře do svého bytu v Nových Pavlovicích, našel dveře uzamčené... Účetní zavřel oči a časopis mu vyklouzl z ruky. Zabručel: „V těch novinách zase nic není...“

3.

O půl čtvrté odpoledne ho manželka vzbudila. V tu dobu se chodívá na nedělní procházku. Děti byly už ustrojeny a čekaly na otce. Máňa se mračila. Měla s přítelkyní smluveno, že půjdou spolu do biografu na představení dětem nepřístupné. Je to nuda, chodit s rodiči na procházku! Brejlatý student má ustaraný výraz. Jeho myšlení je připoutáno k přírodopisné knize. Už se domníval, že je připraven, a najednou mu nauky vyprchaly z hlavy. Jaká svízele! A jeho profesor přikazuje, aby se úkol odříkával slovo od slova. Jiří ho podezírá, že si svévolně vymyslel ty blizny a semeníky, aby ztrpčil žákům život.

Služka hlásila, že rodina Kafkova je připravena a čeká před domem. Babička zírá z okna přízemní světnice jako sova z dutiny staré jívy. Pohybuje významně černým obočím a jedovaté oči měří nevraživě příbuzenstvo. Její myšlenky lze lehce uhodnout: „Vida je! Jdou užívat a mě, starou, neduživou ženu, nechají samotnou. Kdyby se mi něco stalo, není tu nikoho, kdo by mi podal sklenici vody.“

Cestující Kafka smekl klobouk a galantně políbil staré dámě ruku. Neučinil tak ze zdvořilosti, ale pro komický účinek, neboť Kafka je humorista.

„Jak se máte, milostivá? Jsem slepý, že se tak můžu ptát. Vidím, že kvetete jako růžička.“

„Pěkná růžička, pane Kafko,“ pravila stará dáma s povzdechem. „Jak mně může být, když mám kolem sebe lidi, kteří by mne nejradyji viděli pod drnem. Jsou jistí lidé, pane Kafko, kterým jsem na obtíž, a ti lidé, máte vědět, pane Kafko,

mne chtějí utýrat hladem. To vám říkám, pane Kafko, abyste věděl, jací lidé jsou moji příbuzní.“

Účetní Michelup chvatně přerušil tuto scénu.

„Babičko,“ děl omlouvavě, „my nebudeme dlouho venku. Vyšli jsme si trochu na zdravý vzduch. Hnedličko jsme zase doma.“

„Nechci nic vědět a nejsem na nic zvědava,“ houkla sveřepá dáma a přirazila okno.

Účetní pokrčil rameny a Kafka na něho mrkl, jako že rozumí.

Pohybovali se zvolna, často se zastavovali, aby počkali na paní Kafkovou, která trpěla na nohy. Byla to okrouhlá paní s malinkými ústy, které připomínaly květ japonského srdíčka. Vlekla velikou kabelu, zhotovenou z pestrých korálků.

Rodinu doplňoval chlapec se zřetelným chmýřím nad horním rtem, oděný v koverkotový kabátec; nohy vězely v golfkách a odstávající uši podpíraly placatou čepici. Měl hranaté pohyby dospívajících výrostků. Matka se snažila ho přimět, aby pozdravil společnost, ale vynutila z něho pouze temné zahučení. Paní Kafková si zoufala. Viděl-li svět takového velkého studenta, který neumí pozdravit? Účetní ji těšil s účastnou tváří, s lehkým nádechem soustrasti. To se poddá, mínil. Až mladý muž dospěje, tehdy osvojí si slušné způsoby. Avšak v duši ho blažilo vědomí, že jeho děti vynikají v mravech nad hranatým výrostkem. Cestující Kafka uhodl jeho myšlenky a počal hlasitě velebiti svého syna.

„Nevidím, že by někdy vzal knihu do ruky,“ hlásal, „a přece všechno umí.“

„Mohl by býti ve škole první, kdyby se učil,“ doplnila jeho manželka.

Tomuto útoku musel účetní Michelup čelit, i otázal se brejlatého studenta: „Jiří, pověz, jaké jsou důkazy toho, že u nás byla doba ledová?“

„Důkazy toho, že u nás byla doba ledová,“ odpověděl chlapec rychle, „jsou tyto: Za první bludné balvany, jichž hojnost v našich krajinách nalézáme. Za druhé...“

Účetní se vítězně podíval na cestujícího.

„Jsem absolvent reálky,“ řekl, „ale nedovedl bych dnes už říci, jaké důkazy potvrzují, že byla u nás doba ledová... Ano, dnešní mládež se učí mnoho...“

Nato se cestující pochlubil, že jeho syn se zúčastnil plaveckých závodů za klub Hagibor a získal cenu juniorů. Paní Kafková se zasmála a pověděla, že jednou zastihla chlapce, jak se před zrcadlem učí kraulovat.

Účetní se zasmušil a prohlásil, že svým dětem nedovolí plavat. Horlil proti dnešnímu světu, který věnuje nesmírný zájem sportu, a stranil duchovnímu vzdělání.

Chlapec s knírem trpěl pod pochvalami svých rodičů. Mimoto měl za to, že sportsmanovi se nesluší chodit s rodiči na procházku. Zvolňoval krok a pásl po příležitosti, aby se mohl ztratit.

Rozpředla se rozmluva o výchově dětí. Účetní sdělil, že chlapce dal pokřtít a dceru posílá na židovské náboženství. Jeho manželka, ač křesťanka, chtěla, aby i Jiří byl vychováván po židovsku. Leč účetní odporoval. Dával přednost katolickému duchovnímu před rabínem. Velebníček, mínil, má univerzitní vzdělání, kdežto rabín bývá často člověk polovzdělaný. Mimoto rabíni bývají líní a děti od nich mnoho nepochytí. V hodinách izraelského náboženství se učí pouze Starému zákonu, kdežto katecheta za stejné výlohy vykládá i Nový zákon. Účetní jde vždycky tam, kde za své peníze obdrží největší výhody.

Na Poříčí se připojil k zástupu jistý Max Hájek s chotí. Pan Hájek byl čistý stařec; vrásky v levé polovině růžového obličeje byly obráceny vzhůru. Také měl svislé víčko levého oka a napadal na levou nohu. Paní Hájková měla vrtivou, preciózní chůzi, jaká byla módní před čtyřiceti lety. Manželé byli si ostatně fyzicky velmi podobní. Z obou vanul jakýsi starobylý parfém, smíšený se zápachem staroby. Měli důstojný a melancholický vzhled lidí, kteří poznali lepší časy, což hlásal také tuhý

límeček a bělostné manžety pana Hájka a okrouhlý klobouk, plný květinových ozdob, jenž seděl na temeni jeho manželky.

Účetnímu bylo známo, že Max Hájek ztratil celé svoje jmění ve válečných půjčkách, a to zvyšovalo jeho zájem o staré manžele. Ztráta cizího jmění působila Michelupovi sladké trnutí a rozněcovala jeho obraznost, jako děti poutá a děsí vypravování strašidelných pohádek. Visel starému pánovi na rtech a doufal, že

počne hrobovým hlasem vypravování o tom, jak býval bohatý, jak se těšil účtě a jak se jeho jmění nenadále rozplynulo. Avšak Max Hájek mlčel a jenom s přívětivým úsměvem naslouchal tomu, co říkají jiní. Jak se může usmívat muž, jenž přišel o všechno, divil se účetní. A představoval si, že se kolem takového člověka rozprostřela věčná tma.

Paprsky mladého slunce hrály na okenních tabulích, vrabci rozčileně hovořili, na římsách se nadýmali holubi a z komínů stoupal dým přímo k čistému nebi. Mezi domy se zmateně potácela pestrá babočka, kterou vítr zanesl do města.

Hej! Jdi mi z cesty, loudavý tvore! zavřeštěla znenadání automobilová trubka. Účetní odskočil na chodník. Kolem zafrčel automobil. Michelup zesinal. Cítil, že se mu zastavilo srdce. Postřehl, že řidič vozu učinil pohrdlivý posunek. Slečna, která seděla vedle volantu, usmála se povýšeně. Účetní nabral dechu a počal spílat. Cítil vřelou nenávist vůči samolibým, nadutým automobilistům a jejich průvodkyním, kteří pohrdavě shlížejí na temný, utlačený zástup pěších. V této době se svět rozdělil na tábor Loudavých a tábor Rychlých, kteří odňali bohům sílu a snesli ji na zem. Rod Rychlých zahaluje rod Loudavých oblaky prachu a nutí je k překotným pohybům. Každý Rychlý má po boku dámu, která zbožňuje pána, jenž se povýšil na vládce prostoru.

Michelup mával rukama a označil automobilisty za lupiče a vrahy, útočníky na veřejný pořádek. Zavřít je, všechny zavřít, křičel. Dřít z nich kůži zažíva! Nebude pokoje, pokud poslední automobilista nebude zahlazen. Cestující Kafka se smál. Také na tvářích manželů Hájkových zaševalil vetchý úsměv.

„Vy se smějete?“ horlil účetní. „Věru, není se čemu smát. Četli jste dnešní noviny? Šofér jel zakázanou rychlostí a nedával znamení. Povalil školačku a smrtelně ji zranil. Dostal šest měsíců vězení. To je toho! Takového by měli na místě pověsit. Kdo vrátí rodičům dítě?“

Došli k nábřeží. Zástup lidí se opíral o zábradlí a zádumčivě pohlížel do vody. Po široké a mírné řece supal veselý parníček a unášel shluk výletníků. Pod vyšehradskou skalou se bělaly plachetnice a vrčely motorové čluny. Všechno hlásilo příchod bujného a ztřeštěného jara. Z dále bylo slyšet zvuk kolovrátku.

Kvílivá a dudlavá melodie zněla kupodivu jasně. Z barrandovských skal vanul horký dech, předzvěst brzkého léta. To účetnímu připomnělo, že se mu bude starat o letní byt. Společnost se oživeně rozhovořila. Vynořily se vzpomínky na loňské letovisko, přírodní krásy a ceny pokrmů a bytů byly podrobeny zkoumání.

Max Hájek na dotaz účetního vyjevil, že tráví svůj letní pobyt každoročně v Išlu. „Byli jsme tam velmi spokojeni,“ podotkla jeho manželka. Letos však neví, protože pro valutní potíže lze nyní velmi těžko cestovat do ciziny.

Účetní vyslechl toto sdělení se zájmem a počal se dotazovat, jaké slevy se poskytují v lázních Išlu. Max Hájek pokrčil rameny. Neví nic o nějakých slevách. Michelup užasl. Snad tedy vymohli si aspoň sníženou jízdenku na dráhu? Paní Hájková objasnila, že jeli za plnou cenu. Účetní zavrtěl hlavou a podotkl, že to nemůže pochopit. Vyměnil si se svojí manželkou pohled, který pravil:

„Hříšní, lehkomyšní manželé! Jedou do cizozemských lázní a nepostarají se o slevu. Věru, pak mají něco mít...“

4.

Večer sestoupil na Michelupovu rodinu, děti políbily rodičům ruce a šly spát. Máňa se svinula do klubíčka a okamžitě usnula, ale brejlatý student uložil do lůžka zkormoucené srdce, obtížené neblahým myšlením na přírodopisnou hodinu. Účetní seděl u stolu a probíral se v časopise Über Land und Meer. V předsíni měl několik svázaných ročníků tohoto časopisu, který získal od obchodníka za cenu starého papíru. Prohlížel si podobizny německých knížat a obrazy význačných budov, výjevy ze života barevných národů a podoby divokých zvířat, usmíval se žertům na Francouze, kteří prohráli tažení s Prusy, a zkoumal módy z let osmdesátých. Četl již poněkolikáté milostný příběh pastorovy dcery, kterou pojal za manželku major od granátníků, a mír se rozhostil v jeho duši.

Potom zhasl a uložil se vedle manželky. Venku šeptal laskavý jarní vítr a zdálky bylo slyšet zakvílení autobusové brzdy. Ložnicí se míhaly světelné stíny. To vítr pohyboval lampami.

Účetní zíral do hebké tmy a velebil den, který právě uplynul, i žádal osud, aby mu dopřál prožít ještě nesčíslnou řadu takových dnů, ustavičnou pohodu, bez vzrušení a bez dobrodružství. Byl ctitel stálosti, neměnnosti a nepřítel překotných pohybů.

Avšak stává se, že nevydrží klidně ležet, znepokojuje ho myšlenka, zda děti klidně spí a zda něco neohrožuje jejich spánek. Vstal a odkradl se do dětského pokoje. Máňa leží, ponořena obličejem do podušky, svinutá do kotoučku jako kočka. Student má otevřená ústa, jako by nechápavě naslouchal nesrozumitelné řeči. Mysl ho zanesla několik roků zpět, i vidí své děti jako vrásčité, červené kojence, řvoucí a hltavé. S dojetím je vláčí po světnici, bručí neumělou písničku a ustavičně mluví a vypravuje, přesvědčen, že mu nemluvňata rozumí.

Odkradl se k oknu a pohlédl na náměstí. Dva strážníci spolu hovořili. Jakýsi muž s hudebním nástrojem v pouzdře spěchá k domovu. Naslouchal poryvům větru, který spěchal neklidně ulicemi ztichlého města.

Potom se uviděl, jak vede chlapce poprvé do školy. Koupil mu penál, ozdobený pestrým barvotiskem. Hošík užasl nad obrázkem a zdá se mu, že na světě není nic krásnějšího než ono pouzdro s barvotiskem. Máňa dostala zástěru z černého klotu. Byla velmi pyšná a udatně vykročila z domova. Jakmile uviděla školní budovu, začala brečet. Rodiče s ní vedli marný zápas a museli ji odvést domů.

Spí město Karlín, odpočívajíc na solidním geologickém základě, v ničem se nepodobá Nikaragui, kde je divoký lid a řádí zemětřesení. Proto zřídka kdy přijde Karlín do novin. Strážníci patrolují ulicí a na štaflu hrají šoféři orel - panna, pokřikující sípavými hlasy.

Opět ulehl a opatrně se obrátil na bok, dbal na to, aby se manželka neprobudila. Zaslouží svůj odpočinek, tato rázná, čilá žena. Vyvolil si ji mezi všemi ženami a nikde se nenajde jí rovné. Má hnědé, přítulné oči a smavá ústa;

vždycky je dobré míry. Příbuzenstvo žehralo, že si bere křesťanku, jako by nebylo dost nevěst mezi židovkami. Příbuzenstvo šumělo jako rákosí, ale on provedl svou. Nechte si své nevěsty, já vím, co dělám.

Příbuzenstvo vrtělo hlavami, vzdychalo a prorokovalo účetnímu zkázu. Toť se ví, peněz s ní nedostal. Ona byla členkou spolku pro vybavování nevěst, ale ten spolek přišel do konkursu a žena přišla o věno. Je to škoda, ale i jiní přišli o peníze.

Myšlenky mu přeskočily na manžele Hájkovy, kteří ztratili velké jmění ve válečných půjčkách. Michelup by rád věděl číslíci. Již několikrát obmyslně začal řeč o tom, ale Max Hájek mlčel. Účetní viděl v obraznosti mnohomístnou cifru, kterou zanesl na účet ztrát. Rozněcovalo ho to a naplňovalo nepokojem. Byl přitahován mystickou mocí číslíci jako vyznavač černé magie.

Manželé Hájkovi by měli být pokořeni ranou osudu, ale nejsou. Měli by být zdeptáni a raněni nevyhléditelným smutkem. Měli by se žalem seschnout a rozpadnout v popel. Avšak oni dýchají, hovoří a smějí se jako jiní lidé. Jiný by trávil život o suchém chlebě a kvílel by za ztraceným jměním. Oni však si klidně jedou na letní byt do Işlu a nepostarají se o to, aby získali nějakou slevu. Lehkomyslní, hříšní manželé!

„Ráda bych věděla,“ ozvala se nenadále paní Michelupová, „z čeho Hájkovi žijí? Jak si můžou dovolit nákladnou cestu do ciziny? Mně tohle nejde na rozum. Oni tam v Işlu musejí mít nějaké příbuzné, jinak to přece nejde.“

Naslouchali, jak venku mumlá vítr a jak zdálky zahoukala píšťala vlaku.

Účetní zabručel: „Já se o nikoho nestarám. Každý ať si žije podle svého...“

Manželka odpověděla: „Já že bych se starala, to se nestarám. Já čistě jenom se divím...“

Na okenní tabule zabubnoval déšť.

5.

Dům, do něhož účetní denně vstupoval za svým zaměstnáním, se vyznačoval ctihodnou zchátralostí a barokní střechou. Šlo se podjezdem, který se podobal tunelu. V tom podjezdu, zahalení šerem, sedávali u stolů zelináři nad talířem dršťkové polévky, kočí s měděnými obličejí a s modrými zástěrami. V pondělí se naplnila chodba venkovskými výrostky, kteří pili černé pivo a hlučně smlouvali termíny na fotbalové zápasy. Podjezd ústil ve dvoře, jež uzavírala novostavba, připomínající továrnu. Budova zvučela jako telegrafní drát, okna se třásla, neviditelné stroje lomozily.

Domovník, který seděl za vraty, zíral na dvůr prázdnýma očima a přežvykoval bezzubými čelistmi. Setrval ve strnulém klidu, vzrušoval ho jenom pohled na kluky, kteří se přikrádali na dvůr, aby sbírali barevné ostřížky papíru. Jeho pes se připlížil, aby čichl k nohavicím účetního. Rozeznal zápach olova, lhostejně ulehl a počal si olizovat mokvající tlamu. Také pes stářím zmalomyslněl a jevil lhostejnost ve službě. Jeho čich otupěl, nemohl-li rozeznat příslušníka závodu, tehdy, nedívaje se na příchozího, dvakrát lhostejně zaštěkal.

Kancelář, ve které účetní pracoval, byla prostorná a zalitá světlem. U moderních psacích stolů, u strojů a telefonů seděly slečny, jež jako by vyšly z dílny jednoho výrobce figurín. Všechny nosily zvlněný, stříbřitý účes, měly mléčnou pleť a nehybné rysy. Dotýkaly se pěstěnými prsty klávesnice psacích strojů, zdálo se, že je znepokojuje jediná obava. Neleskne se jim nos? Nezachytila se saze na mléčné tváři? Stříbřité slečny se pohybovaly v bludném kruhu. Pracovaly v kanceláři, aby měly prostředky na zlepšení pleti, jež vadla seděním v kanceláři. V prsou hýčkaly jediné přání, aby si je oblíbil starší továrník, který by jim platil náklady, spojené s udržováním platinové barvy vlasů a mléčné pleti. Hladoví ze zásady, aby si udržely linii. V každé kanceláři však se vyskytuje slečna, která má přirozeně zbarvený vlas a zasmušilou pleť. Zasmušilá slečna hladoví z nutnosti, protože jí plat nestačí. Zasmušilé slečny pěstují naději, že je z kanceláře vysvobodí starší řemeslník.

Účetního vyhledal v kanceláři cestující Kafka. Rozložil se v židli, hlaholil, vyřizoval pozdravy a neměl se k odchodu. Michelup na něho zíral s podezřením. Nepřišel si vypůjčit? Avšak cestující zahnal jeho obavy a neustále hovořil. Vzdychal, že jsou špatné obchody, zřejmě ho mučila dlouhá chvíle a namáhal se zabít čas. Lelekoval a snažil se s jakousi křečovitou veselostí uplatnit anekdoty. Šilhal po stříbřitých slečnách a toužil je rozveselit svými šprýmy. Avšak slečny zachovaly vážnost, dobře věděly, že smích varhaní plet'.

Aby se ho zbavil, nabídl mu účetní, že ho provede závodem. Cestující se zdvihl. Michelup ho měl k tomu, aby se podíval na zařízení telefonní centrály, kde vyskakují barevná světla a kde slečny hbitě přehazují kolíčky. Vedl ho do sazárny, kde typografové vybírají litery z přihrádek a souhlasně s pohyby rukou kývají hlavou, jako by něčemu přisvědčovali. Účetního se zmocňovalo nadšení při pohledu na sázecí stroje, které neúnavně pohybovaly pákami. Toužil po tom, aby s ním Kafka sdílel jeho

nadšení. Účetní prýštil horlivostí, když vysvětloval zařízení strojů. Cítil k nim náklonnost, jako by ony stroje sám vynalezl a vdechl jim život. Cestující nešetřil chválou a Michelup se rděl nadšením jako zanícený rodák, před nímž cizinci chválí jeho rodné město.

Sestoupili do podzemní místnosti, kde jednotvárně hlučela rotačka, z jejích útrob vycházel pruh potištěného papíru jako z úst varietního kouzelníka. Nejnovější německý stroj, vysvětloval účetní. Stál nás horentní peníze. Mnoho práce, mnoho práce, vzdychal. Čím větší hospodářská tíseň, tím více se vyrábí potištěný papír.

Potom vyvedl cestujícího na dvůr. Tam stál křiklavě žlutý automobil, připomínající obrovitou želvu. Pan Kafka, který také patřil k rodu Loudavých a s účetním sdílel nenávist k domýšlivým vozům, které ohrožují veřejnou bezpečnost, nemohl potlačit zálibu při pohledu na přepychový stroj. Oděl se v tvářnost znalce, dotýkal se chladiče a tiše si popískával s výrazem zájemce.

„Pěkná věc,“ řekl s uznáním.

Účetní se zaškaredil. Přál si, aby cestující nechválil automobil.

„Komu to patří?“ chtěl vědět pan Kafka.

„Našemu šéfovi,“ zamumlal Michelup. Z jeho hlasu zněla nelibost. Stával se nevraživým satirikem, když přišla řeč na majitele závodu.

„Ptáte se, či je to vůz,“ skřípěl, „máte vědět, že je to auto pana Artura Hahna...“

Účetní byl přírodou určen k tomu, aby ctil své představené, ale tohoto pana Hahna ctít nemohl. Jak by mohl ctít pána, který se zařadil mezi světáky, kteří se těší z toho, když ho stříbřité slečny důvěrně oslovují „Turl“. Majitel velkého závodu, a podpisuje se Turl Hahn jako agent s pohlednicemi. Nemiloval toho pána, protože na něho pokřikoval He! a že k němu mluvil příliš hlasitě, jako by byl nedoslýchavý a nechápavý. Kdo je u tebe He!? Účetní je absolvent reálky, kdežto Turla vyhodili z obchodní akademie. Byl pobouřen a přál Turlovi zkázu.

S povzdechem si vzpomněl na Turlova otce. Byl to slavný muž. S holýma rukama vybudoval velký závod. Vidí ve vzpomínkách velkého muže, jenž v polední přestávce s hlavou skloněnou slídí po dvoře. Hůlčičkou šátrá v hromadě odpadků. Někdy objevil hřebík nebo zrezivělou podkovu. Nalezené věci odnáší do své kanceláře a ukládá na psací stůl. Číhal na dělníky, kteří odcházeli z práce, a ohmatával jim kapsy, aby se přesvědčil, zda neodnášejí kousek olova. Ctil zboží a peníze se mu odvděčovaly svou přízní. Svého syna poslal do Anglie, aby se rozhlédl po světě a nabyt vzdělání. Avšak Turl objevil i v Londýně kmen Turlů a z Anglie si odnesl pouze zálibu ve whisky, anglickém sukně a krvavém bifteku.

Cestující přisvědčoval, tak, tak, zcela správně, to jinak nejde, teď jsou jiné časy. Michelup zvěstoval, že jeho paní slaví příští týden narozeniny, doufá, že Kafka ho poctí návštěvou. Cestující přislíbil.

6.

Dvakrát týdně vycházel Michelup z domova mezi lidi. Vyhledával kavárnu, kde měl sídlo klub šachistů. Jako hráč neslyšel vřelým. Prohrával i se slabým soupeřem. Avšak byl vážen jako obětavý a horlivý spolkový pracovník. Kdo opatřil šachistům klubovní místnost? Kdo vyjednával meziklubové turnaje? Účetní získal také členům spolku legitimaci, která jim zajistila slevu při nákupu v některých obchodech. Sám pro sebe si vymohl na kavárníkovi slevu při účtování za útratu.

Prochází kavárenskou místností, seznával ke svému uspokojení, že se těší hlaholivé popularitě, která se projevuje šťoucháním do břicha, poplácáváním po zádech, chlemtavými řečmi a pochechtáváním. Střežil a rozmnožoval svou oblíbenost. Měl šťastný dar uzavírat užitečné známosti a odpuzovat škodlivé lidi. Vplízl se do přízně státních úředníků, přirozených nepřátel malého člověka. Na úřední půdě se pohyboval bezpečně, mnohý zápas se sveřepou úřední mocí rozhodl ve svůj prospěch.

Kavárník poručil šachisty odstranit do zastrčené místnosti, kde by nebyli na očích světa. Nepovažoval je za ozdobu své živnosti. Na šachistech není nic, co by je řadilo mezi světáky. Jsou to zamlklí problematikové a málo utratí. Při sklence minerální vody dovedou strávit nesčetné hodiny.

Michelup zavedl svou paní do klubovní místnosti. Tam seděli nad šachovnicemi zasmušilí pánové, kteří ševalili rty, pohybovali prsty nad figurkami a vesty posypávali tabákovým popelem. Účetní nabídl jim svou ženu jako sladký zákusek, přál si, aby se šachisté rozjařili při pohledu na ženské půvaby a aby pochválili její svěžest. Ale šachisté seřadí duševním ustrojením mezi vegetariány, sektáře a lidi se špatným zažíváním. Přivítali paní Michelupovou mdle a roztržitě. Byli odvráceni od světa a jeho radostí, ženské vnady jimi nepohnuly.

Účetní způsobil poplach mezi číšníky, kteří zavířili vzduchem, aby obsloužili paní Michelupovou kávou a módními časopisy. Michelup usedl k šachovnici a paní se zadumala nad literaturou. Obkreslovala stříhy, zkoumala,

čím může jídelníček přispět k osvěžení její kuchyně. Rozjímal nad dopisy zneužívaných a oklamaných žen, i velebila své spořádané manželství. Vstřebávala romány, ve kterých si krásný letec oblíbí chudou prodavačku, a historie, ve kterých nejrozpustilejší studentka pojme za chotě rozpačitého, ale hezkého profesora. Toto písemnictví ji vzněcovalo a dojímalo.

Čas od času ji vyrušil účetní poznámkou: „A zase jsem prohrál. Co tomu říkáš, Růženko?“

„Musíš dát pozor,“ napomenula ho manželka. Nerada viděla, když měl někdo nad účetním vrch.

„Přehlédl jsem, že mám ohroženou věž,“ omlouval se Michelup, „už jsem měl partii vyhranou. Co dělat, hrají to na mě ostře.“

Čas pokročil a Michelup zavolal číšníka. Potvrdil na účtence, že mu byla poskytnuta desetiprocentní sleva, a opatrně vybíral mince z tobolky, aby zaplatil řád.

Doma je vítala vůně domácího krbu, složená z výparů jídel, plyšové pohovky a čehosi, čím páchnou domácnosti malého člověka. Paní Michelupová nahlédla do spižírny, aby zjistila, nemlsalo-li děvče z Kašperských Hor cukr a nesnědlo-li zbytek sýra. Účetní zkoumal, je-li plynový kohoutek řádně uzavřen, a pak se odplížil do dětského pokoje, aby se přesvědčil, že nic neruší spánek dětí. Potěšil se pohledem na děvčátko, jež snilo, stočeno do kotoučku, a na studenta, který mumlal a skřípal zuby. Upravil dětem pokrývku a kradmo se vzdálil.

7.

Účetní vyslal děvče z Kašperských Hor do přízemní komůrky se vzkazem, aby se babička účastnila hostiny na oslavu narozenin paní Michelupové. Služebná zastihla divokou stařenu v posteli. Byla zasažena novým nevděkem, jehož se na ní

dopustili příbuzní, kteří ji nevzali s sebou na nedělní procházku. Prohlásila, že čeká na smrt.

„Zeptá-li se vás někdo,“ vyzvala děvče z Kašperských Hor, „kdo je vinen mou smrtí, pak řekněte, že vlastní lidé mne připravili do hrobu.“

Služebná se vrátila, přinášejíc divokou kletbu rodině. Michelupovým se ulevilo. Obávali se, že stařena se dostaví k slavnosti a že bude urážet hosty. Paní Michelupová vyslala děvče z Kašperských Hor podruhé k babičce a dívka se dostavila s podnosem obtíženým lahůdkami. Byla to oběť zlostnému bůžku domácího krbu.

Seděla na lůžku, pohybovala černým obočím a přemílala čelistmi. Pronášela vzrušená a zmatená slova. Spřádala fantastické příběhy o nevděku a křivdách. Přítomnost se jí zbortila a prolнула do minulosti. Byla osamělá jako sova v dutém stromě a jejími jedinými společníky byly přízraky.

Zákusky posupně odmítla.

„Jsou falešní a nechci jejich mlsky,“ brumlala. „Ať se sami nacpou. Ať puknou!“

Nicméně neodolala a žádostivě se vrhla na lahůdky. Byla žravá jako larva. Polykala pokrm a třásla se dychtivostí. Spěchala s jídlem, jako by se obávala, že jí někdo vyrve kořist.

Huhlala: „Odbyli jste mě zbytky, darebové...! Sami hodujete a necháte babičku o hladu. Budete litovat, až se dovíte, že jsem majetná. Mám jmění, ale nic vám neodkážu, když jste takoví. Lenorka je jiná, Lenorka dá babičce najíst.“

Rozmlouvala s přízrakem, který nazvala Lenorkou, a tomuto přízraku slibovala, že mu odkáže dědictví. Děvče z Kašperských Hor odnášelo prázdný podnos a divoká stařena stále zpívala jednotvárnou píseň o křivdách.

První se ke slavnosti dostavili manželé Hájkovi. Max Hájek podal se starodávnou poklonou paní domu kytici růží. Paní Hájková přinesla dětem krabici cukrovinek. Paní Michelupová přijala dary a její pohled se zkřížil s pohledem manželovým. Její oči pravily: „Přišli o jmění, a dělají si takovou škodu.“ Oči účetního: „Lehkomyslní, hříšní manželé! Zase vyhodili houf peněz. Pak mají něco

mít.“ Manželka: „Kdyby si to raději schovali na stará kolena.“ Nahlas řekla: „Ale, ale, to přece nemuselo být.“ Manželé Hájkovi stydlivě odmítli chválu a usedli vedle sebe, tiší, usměvaví, s čist'ounkými, růžovými obličejí.

Potom se dostavil cestující Kafka s manželkou. Nepřinášeli žádné dary a účetní je za to v duchu pochválil. Pohled, vyslaný k paní Michelupové, pravil, že muž, utiskovaný chudobou, má jevit pokoru a nevychloubat se okázalými dary. Paní Kafková zato pomáhala hostitelce v úpravě slavnostní tabule.

Pak přišli ještě dva mladí mužové, ale zanedbaní a neohrabaní. Byla to deputace šachistického klubu. Zanedbaní mladíci vyslovili blahopřání a pak usedli a zamlkle čekali na jídlo.

Naposled se přihnal dětský lékař dr. Hugo Geschmay. Malý zavalitý mužík měl vzhled učence, částečně pak herce a obchodníka. Na čele měl napsáno: „Já to těm lidem nemohu udělat, abych nepřišel.“ Zavalil byt zápachem éteru a lyzolu. Přinesl účetnímu darem bedničku importovaných doutníků, neboť ve své roztržitosti nevěděl, koho zde oslavují, zda pána či paní domu. Doutníky obdržel od prezidenta obchodní komory, jemuž s úspěchem léčil děti. Bojoval krutý boj, než se od nich odloučil, neboť lačnil po nikotinu, ale bál se kouřit. Věřil, že má angínu pectoris, i polykal jakési kapky a ustavičně se zkoumal.

Byl přijat s okázalými poctami. Účetní si vážil toho učeného muže, vyhledávaného lékaře, jenž měl mnohé a užitečné známosti. Šachisté vstali a zasmušile se uklonili, manželé Hájkovi se mírně usmívali a cestující Kafka se pitvořil a chechtal.

Lékař se posadil a na jeho čele zřetelněji vyvstala písmena, která dávala větu: „Já to těm lidem nemohu udělat, abych nepřišel.“ Roztržitě se podíval na hodinky. I když nepohnutě seděl, vypadalo to, jako by se řítíl po návštěvách.

Michelup přivedl brejlatého studujícího a postavil ho před lékaře se žádostí, aby chlapce prohlédl. Hoch si nestěžoval na žádnou nemoc, ale účetní si myslel: „Ať. Když už je doktor tady, ať ho prohlédne. On za to nic nevezme.“

Dr. Geschmay se zmocnil chlapce několika navyklými hmaty, a hněvivě bručel, velel mu, aby otevřel ústa.

Účetní si stýskal, že hoch má nepokojné spaní a že často vykřikuje ze sna. Obává se, aby to nebyla vážná choroba. Lékař posvítíl si kapesní lampičkou chlapci do hrtanu a potom zamumlal: „Nic to není. Trochu chudokrevný. Něco mu předepíšu.“

„Velmi vám budu děkovat,“ blahořečil Michelup.

Avšak chlapec věděl, že to není neduh, který plaší jeho spánek, ale že je to semeník spodní jednopouzdrý, který se každé noci plíží do jeho snů, že je to Rostlinopis pro nižší oddělení středních škol, který na sebe bere nevýslovnou a děsivou podobu a postává u jeho lože, aby přinášel mámení a bludy. Nerad uléhal na lože a s bázní očekával chvíli, ve které se dostaví semeník spodní jednopouzdrý, jenž nese vajíčka na dvou nástěnných semenících...

Michelup si přál, aby se chlapec před lékařem vyznamenal vědomostmi, avšak dr. Geschmay se odvrátil, svažtil obočí a zkoumal si tep.

Studující se způsobně uklonil a chtěl se poroučet. Avšak lékař ho znenadání zachytil svou chlupatou rukou. Hleděl na něho přes brýle svýma roztržitýma očima, najednou se otázel: „Jezdíš rád autem?“

„Prosím, ano,“ odpověděl chlapec.

„Pojedeš se mnou příští neděli na výlet.“ Stříhl prudkým pohledem po účetním a dodal: „Zvu vás.“

Michelup zaševelil, že ho to velmi těší.

Protože večere nebyla ještě připravena, rozhodl se účetní, že se pochlubí svým zařízením. Hosté se namáhavě prodírali mezi nábytkem. Příbytek manželů Michelupových byl přeplněný jako krám starožitníka a fantastický jako smetiště. Stály zde těžké a bachraté skříně, nehybné, jako by nikdy nemínily opustit vykázané místo. Účetní se láskyplně dotýkal každého předmětu a vykládal hostům jeho historii. Tento taburet koupil z pozůstalosti jednoho notáře, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze. Ona pohovka náležela kdysi baronce Aspahsové. Je vycpána pravými žíněmi, nikoli mořskou travou, račte se přesvědčit. Hosté ohmatali pohovku. Nábytek čpěl naftalínem a dýchal melancholickou vůní minulosti.

Účetní ctil minulost, jejíž obrazy trčí na jednom místě, pokojné a mírumilovné. Nemiloval přítomnost s jejím vzrušením a svárlivým hlukem. Minulost je souměrná a zaokrouhlená jako císařovy licousy na stříbrném zlatníku, kdežto přítomnost nemá solidního tvaru.

Michelup se narodil roku 1892, ale nosil v sobě mírnou a pokojnou duši měšťáka z osmdesátých let. Tehdy dřímá posluha na Václavském náměstí u ručního vozíku, bosí kluci se honili na Můstku, drožkář skrýval tvář v haveloku, a mezi dlažebními kostkami bujela tráva. Účetní cítil náklonnost k hedvábným vestám a škrobenému prádlu, nejraději by nosil cylindr, kdyby se nebál, že vzbudí pozornost.

Také obrazy, které zdobily stěny, dosvědčovaly záliby účetního. Pasterec s rozhaleným krkem a romantickým účesem snil uprostřed stáda ovcí. Komický obraz nezkušeného jezdce. Rytina, která představuje biblický výjev, pod obrazem je nápis: Agar présentée a Abraham par Sara. Rokokoví kavalíři a dámy v krinolínách si hrají na slepou bábu. Alpy, snivé jezero, unylý západ slunce. Účetní se zardívá vzrušením a vypráví, za jakých okolností získal tyto obrazy. A když mluví o ceně, kterou zaplatil za milovaný předmět, tehdy mhouří rozkoší oči a lišácky se usmívá. Ať každý zví, jak výhodně dovede Michelup nakupovat! Byl lovec příležitostných koupí, který bezpečně dovedl svou kořist vystopovat v houštině denních cen. Ctil zboží jakéhokoli druhu, barvy a tvaru, pro cenu, která je ve zboží obsažena, a pro částku, již dovedl usmlouvat.

„A rámy k těm obrazům jsem pořídil zdarma,“ hlásil vítězně svým hostům. Vysvětlil, že mu rámy zhotovil jeden řemeslník z vděčnosti za to, že mu opatřil místo bankovního sluhy.

Hosté mdle naslouchali. Zasmušilí šachisté mysleli na jídlo, manželé Hájkovi se usmívali prázdňým a neúčastným úsměvem, cestující se pitvořil a lékař se řítíl po návštěvách.

Konečně zvala hostitelka s paní Kafkovou k tabuli. Šachisté se lačně vrhli na obložené chlebíčky. Dr. Geschmay jedl roztržitě a chvílemi si ohmatával tepnu. Paní Hájková uvázala svému manželovi ubrousek kolem krku a dbala na to, aby si

nepotřísnil oděv. Šprýmař Kafka mával ubrouskem a dělal číšníka. Paní Kafková se zajímavě smála a říkala: „Ten můj muž sní ještě hodně krajíců chleba, než dostane rozum.“

Účetní dával k lepšímu svoje vzpomínky z války. Dovedl výmluvně líčit vražedné bitvy, hromadné umírání, nevýslovné útrapy jako každý, kdo prožil válku u zásobovacího sboru. Dámy vzdychaly a hrozily se. Michelup polkl sardinku a spokojeně pronesl: „Hlavní že to máme za sebou a že jsme vyvázli živi a zdraví.“ Lékař, nakloněn k obličejí Maxe Hájka, žehral, že ho lidé budí několikrát za noc, že pacienti jsou zdraví, ale on je těžce nemocen, to však mu nikdo neuzná, a nejhorší je, že lidé dneska neplatí. Podivil se, když odpověď vyšla z úst paní Hájkové, teprve nyní si všiml, že si celou dobu stěžoval této paní.

K těmto řečem připíjeli hosté domácí šípkové víno a čokoládový likér. K čaji se přikusovaly doma upečené sušenky, domácí paní byla té zásady, že se nemá kupovat nic, co se může doma vyrobit. Michelup se s rozkoší díval na její buclaté, zardělé tváře, mírné oči a chutná ústa a říkal k šachistům: „Kamarádi, mám já to ženu, co? Že byste chtěli mít také takovou bytost kolem sebe?“

Šachisté se odtrhli od pokrmu a přikývli. Účetní rozjařen počal hlasitě velebit manželku. To je žena, jakou by nikde nenalezl. Pravda, nepřinesla s sebou věno, ale bez krejcaru také není. Hosté musí vědět, že paní Michelupová bývala dříve poštovní úřednicí a nyní dostává penzi. Není to sice mnoho, ale dneska, pání, je každý příspěvek dobrý. Účetní si blahořečí, že získal manželku s výhodou.

Hodina pokročila a hosté se počali loučit. Dámy objaly paní Michelupovou a přály jí s mlaskavým polibkem: „Dušinko, buďte hodně zdráva a mnoho užíjte!“ Šachisté několikrát klopýtli, než se dostali do předsíně. Lékař stál, držel svrchník v ruce a dumal, že toho neměl na noc tolik jíst. „Podkopávám své zdraví,“ řekl si hořce.

Michelup mu úslužně pomáhal do kabátu a dr. Geschmay nenadále vybafl: „Tak v neděli! Rozumíte? V neděli pro vás přijedu s autem. Děti musejí trochu na vzduch, rozuměl jste? To nejde, aby pořád trávily svůj věk mezi starožitnostmi.“